

3. Демидов Е.Е. Корпоративная социальная ответственность: сообразим на троих / Е.Е. Демидов, М.И. Николаева // [Электронный ресурс, 28.09.2009]. – Режим доступа: http://www.cfin.ru/anticrisis/macroeconomics/government_program/csr.shtml.
4. Курбатова М.В. Социальная ответственность российского бизнеса / М.В. Курбатова, С.Н. Левин // ЭКО. – 2005. – № 10.
5. Савицкая Л. Корпоративная социальная ответственность. Жертвы или выгоды? / Л. Савицкая // Новый менеджмент. – 2008. – № 8.
6. Политика в области корпоративной социальной ответственности ОАО «Сбербанк России» // [Электронный ресурс, 24.01.2012]. – Режим доступа: http://sberbank.ru/common/img/uploaded/files/pdf/POLICY_for_Corporate_Social_Responsibility.pdf
7. Дрождза Ю. Корпоративная социальная ответственность: от европейского эталона к белорусским реалиям / Ю. Дрождза, Н. Знак, А. Степина, В. Хайтина // Аналитические материалы. – 2012. – 112 с.
8. Корпоративная социальная ответственность: новая философия бизнеса: [учеб. пособ.]. – М. : Внешэкономбанк, 2011. – 56 с.
9. Корпоративная социальная ответственность: управленческий аспект: [монография] / под общ. ред. И.Ю. Беляевой, М.А. Эскиндарова. – М. : КНОРУС, 2008.
10. Спасателя в США уволили за спасение утопающего // [Электронный ресурс, 05.07.2012]. – Режим доступа: <http://news.rambler.ru/14603607/>.

УДК 338.001.36

СУТНІСТЬ ТА СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ КРАЇНИ

КНЯЗЕВИЧ А. О.,
кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту
Рівненського державного гуманітарного
університету
БРІТЧЕНКО І. Г.,
доктор економічних наук, професор,
директор Міжгалузевого інституту
підвищення кваліфікації та перепідготовки
спеціалістів Полтавського університету
економіки і торгівлі

Визначено сутність економічної категорії «інноваційна інфраструктура» та її особливості.

Ключові слова: інфраструктура; сутність; специфіка.

Определены сущность экономической категории «инновационная инфраструктура» и ее особенности.

Ключевые слова: инфраструктура; сущность; специфика.

The essence of economic categories «innovation infrastructure» and its features is defined.

Key words: infrastructure, gist, specifics.

Постановка проблеми. Процес активізації інноваційної діяльності, її перетворення у ключовий фактор економічного розвитку потребує розробки теоретико-методологічних і практичних положень щодо формування основ національної інноваційної системи шляхом становлення ефективно діючої інноваційної інфраструктури. Дослідженню проблем розвитку інноваційної інфраструктури присвячена велика кількість наукових праць. У сучасній науковій літературі запропоновані різні підходи до розуміння поняття «інноваційна інфраструктура», її сутності, складу і специфіки впливу на інноваційні процеси, що відбуваються у національній

інноваційній системі.

У вітчизняній літературі різні аспекти цього питання розглядали Т. Гринько, Т. Задихайло, С. Ілляшенко, М. Йохна, М. Канаєва, Н. Краснокутська, О. Кузьмін, П. Микитюк, В. Стадник, Л. Федулова, І. Цигилик, Т. Шотік, І. Яненкова, Л. Яремко та багатьох інших. Велике значення для вивчення процесів інноваційного розвитку та становлення інноваційної економіки мають роботи таких зарубіжних авторів, як Я. Аджиєв, С. Датта, Д. Доржиєва, Н. Іванова, Н. Каленська, Дж. Крістіансен, Р. Нурксе, Г. Менш, П. Розенштейн-Родан, М. Светуцьков, С. Светуцьков, В. Трибушна, А. Хіршман, Й. Шумпетер та ін.

Інноваційна інфраструктура покликана здійснювати активну підтримку інноваційних процесів, які відбуваються у різних галузях національної економіки на шляху реалізації системи заходів зі створення і практичного впровадження нових науково-технічних і соціально-організаційних пропозицій для кращого задоволення господарських, соціальних і економічних потреб суспільства.

Опанування механізму управління інноваційними процесами є передумовою суттєвих радикальних рішень у сфері господарського, політичного і в цілому суспільного життя країни [7, с. 7]. Потребують дослідження механізми формування цілісної інноваційної інфраструктури, комерціалізації інноваційної продукції та послуг, враховуючи інститути захисту прав інтелектуальної власності та страхування ризиків, фінансової, інформаційної та кадрової підтримки інноваційної діяльності.

Мета статті полягає у визначенні ринкової сутності економічної категорії «інноваційна інфраструктура» та її специфічних особливостей у процесі формування.

Вклад основного матеріалу. Для здійснення наукоємного та високотехнологічного підприємництва необхідний постійний розвиток інноваційної інфраструктури [1, с. 233; 11, с. 80]. Відповідно, одним з головних факторів, що безпосередньо впливає на динаміку і темпи розвитку національної інноваційної системи є ступінь розвиненості інноваційної інфраструктури країни. Основним напрямом розвитку та стимулювання інноваційної діяльності є створення такої інноваційної інфраструктури, що інтегрує ресурси і напрями дії науки, техніки, підприємництва та бізнесу.

Вітчизняні підприємства, що здійснюють інноваційну діяльність на сучасному етапі соціально-економічного розвитку, мають проблеми з інвестуванням інноваційних проектів, висококваліфікованим персоналом, якісним та недорогим консалтингом, досвідом просування інноваційної продукції та міжнародні ринки тощо. Налагодження ефективно діючої інноваційної інфраструктури – це один з найбільш важливих кроків на шляху становлення економіки інноваційного типу.

Для дослідження сутності і специфіки функціонування інноваційної інфраструктури розглянемо її як складну, багатофакторну економічну категорію. Термін «інфраструктура» бере свій початок від лінгвістичного змісту латинських слів «infra» – нижче і «structura» – будова, взаєморозташування, що можливо інтерпретувати як фундамент. Він запозичений з військового лексикону, де на початку ХХ ст. цим словом визначали комплекс тилових споруд, що забезпечують дію збройних сил (склади матеріальних засобів, військові бази, полігони). Структура – це взаєморозміщення та певний взаємозв'язок складових частин цілого, внутрішня будова. Структура також може відноситися до устрою, організації будь-чого. Інфраструктура – комплекс галузей національної економіки (сфери матеріального і нематеріального виробництва), які обслуговують промисловість і сільське господарство.

Отже, вперше використаний на початку ХХ ст. для позначення об'єктів і споруд, які забезпечували життєздатність збройних сил, термін «інфраструктура» у 40-х роках на Заході почав застосовуватися як сукупність галузей, що обслуговують нормальне функціонування матеріального виробництва. Вивчення питань, присвячених сутності інфраструктури в працях західних вчених-економістів приводить до висновку, що вони визначають інфраструктуру як комплекс загальних умов, які забезпечують розвиток приватного підприємництва в галузях економіки і задовольняють основні потреби населення.

Проблема взаємозв'язку виробництва з обслуговуючими його галузями виникла завдо до поява терміну «інфраструктура», на що звертали в свій час увагу Р. Нурксе [14], П. Розенштейн-Родан [15], А. Хіршман [13] та інші. Безпосередньо термін «інфраструктура» вперше застосований у дослідженнях західних економістів. В економічній літературі колишнього СРСР вивчення проблем інфраструктури почалося лише в 70-ті роки ХХ ст. Дослідники визнають, що інфраструктура є обов'язковим компонентом будь-якої цілісної

економічної системи, одночасно підкреслюючи її багатоплановість і широту спектру фундаментальних послуг, які вони надають на різних стадіях інноваційного процесу [10, с. 71].

Зміст поняття «інфраструктура» надзвичайно широкий, основні види та організаційні форми залежать від призначення. У загальному розумінні інфраструктура являє собою сукупність споруд, будівель, систем і служб, необхідних для функціонування галузей матеріального виробництва та забезпечення умов життєдіяльності суспільства. Іноді терміном «інфраструктура» називають комплекс інфраструктурних галузей економіки (транспорт, зв'язок, освіта, охорона здоров'я та ін.).

У радянські часи панувала думка, що підприємства галузей інфраструктури, як правило, не приносять прибутку, що стало однією з причин формування виробничої та соціальної інфраструктури за залишковим принципом [3, с. 703]. Інфраструктура у ринковій економіці являє собою специфічну систему взаємопов'язаних інститутів, цільовою функцією якої є створення загальних умов для функціонування економічних суб'єктів на різноманітних ринках. Таке розуміння інфраструктури дозволяє розглядати її в цілому як комплекс інституціональної, інноваційної, кредитно-фінансової, виробничої, комерційної, інформаційної, екологічної та соціальної інфраструктур. Узагальнюючи підходи до визначення економічної сутності та змісту інфраструктури ми прийшли до висновку, що існують методи розширеного та обмеженого тлумачення інфраструктури як економічної категорії. Вказані методи відносяться і до інноваційної інфраструктури.

Аналіз вітчизняних наукових джерел показав, що поняття інноваційної інфраструктури застосовується лише у останні десятиріччя. При цьому основна увага приділяється питанням значимості інноваційної інфраструктури для розвитку економіки в залежності від ефективності інноваційної діяльності у певній галузі. Інфраструктурне забезпечення національної економіки може трактуватися дуалістично: по-перше, як процес; по-друге, як система. Такі підходи до трактування терміна «інноваційна інфраструктура» мають різний економічний зміст. Характеризуючи економічну сутність інноваційної інфраструктури необхідно відмітити, що у сучасній літературі цей термін іноді трактується помилково або доволі вузько.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» [8] інноваційна інфраструктура представлена як сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо). Деякі дослідники [12, с. 124] під інноваційною інфраструктурою розуміють весь спектр державних і приватних структур, що забезпечують розвиток і підтримку всіх стадій інноваційного процесу.

Одночасно з цим інфраструктурне забезпечення інноваційного розвитку може здійснюватися як певна варіативна система складових елементів та інститутів, що безпосередньо формують умови для ефективної реалізації результатів інноваційної діяльності [4, с. 5]. У широкому розумінні збільшення ринкової пропозиції інноваційної продукції висуває перед інноваційною інфраструктурою досить важливі завдання – комерціалізацію результатів інноваційної діяльності, надання їм форми товару, забезпечення виходу на ринок і сприяння успішній реалізації, тобто впровадженню інновацій у практичну діяльність [9, с. 71].

Традиційно під інноваційною інфраструктурою розуміється сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих організацій, систем, необхідних і достатніх для ефективного здійснення інноваційної діяльності та реалізації нововведень. Вона об'єднує організації різних видів: фірми, інвесторів, посередників, наукові та державні установи, які своєю діяльністю охоплюють увесь інноваційний цикл – від генерації науково-технічної ідеї до реалізації нововведення. Такий підхід до тлумачення інноваційної інфраструктури переважає у вітчизняній та зарубіжній економічній літературі [4; 6]. Сутність інноваційної інфраструктури як економічної категорії зумовлює її роль і значення на макро- і мікрорівні. На макрорівні інноваційна інфраструктура є основою для розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності та національної економіки в цілому. Деякі дослідники [5] вважають, що у макроекономіці інноваційна інфраструктура – це комплекс організаційно-економічних інститутів, що безпосередньо забезпечує умови реалізації інноваційних процесів господарюючими суб'єктами на підставі принципів економічної ефективності як національної економіки в цілому, так і її економічних суб'єктів в умовах кон'юнктурних коливань ринку.

Основним завданням інноваційної інфраструктури є сприяння вирішенню проблем використання ресурсів, що необхідні для здійснення інноваційного процесу [11, с. 81]. Більше того, інноваційна інфраструктура – це один із найважливіших елементів національної інноваційної системи, яка, в свою чергу, є невід'ємною частиною системи економічної.

Ефективно діюча інноваційна інфраструктура являє собою головний фактор, що забезпечує адаптацію економіки до асиміляції прогресивної технології та її продукуванню, що заснована на різноманітній, комплексній та довготерміновій взаємодії інноваційної сфери з ринком та суспільством [2, с. 7].

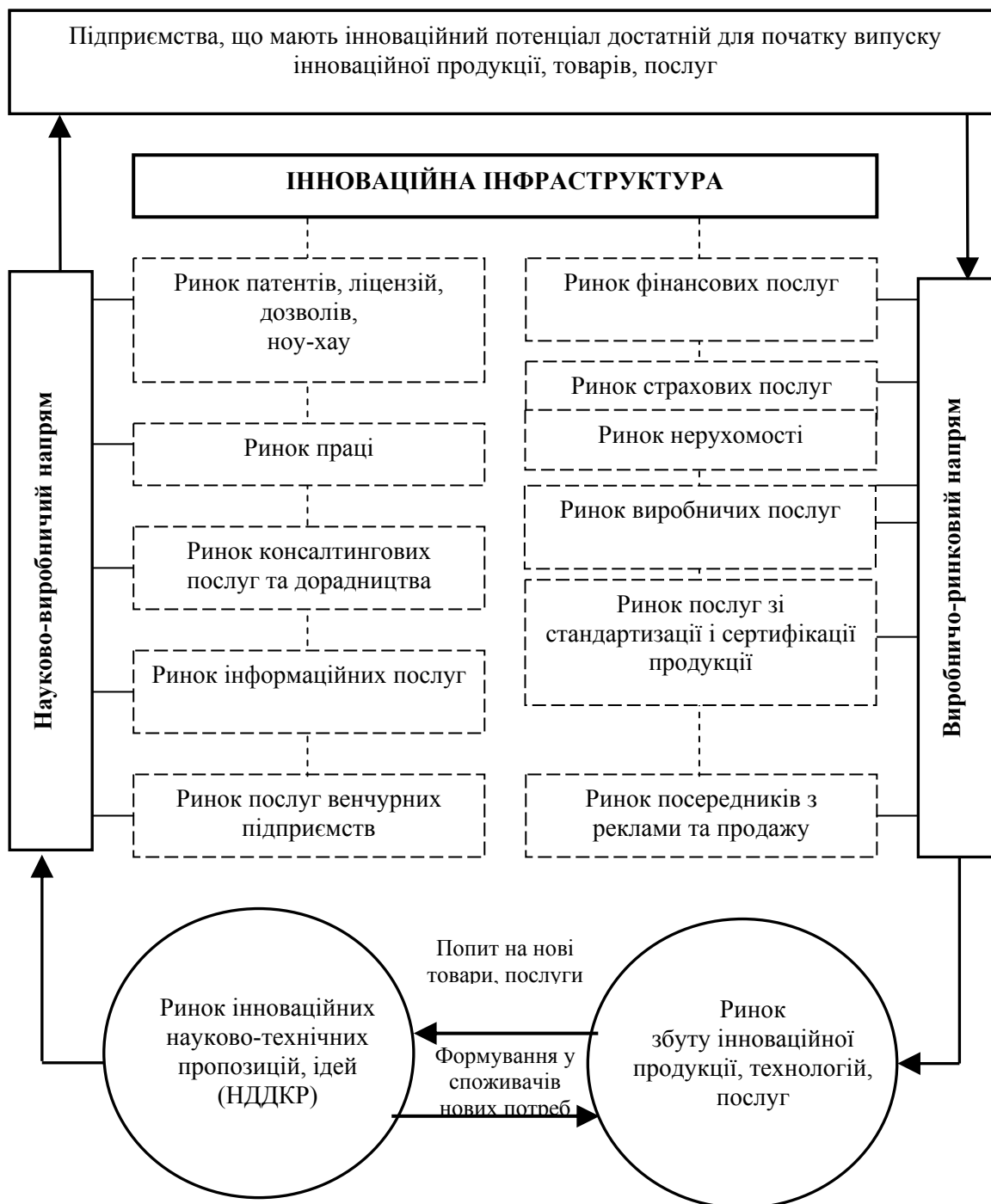

Рис. 1. Механізм взаємодії ринків послуг у складі інноваційної інфраструктури країни

Однак, такі трактування тільки частково характеризують сутність даної категорії. Зміст поняття «інфраструктура» надзвичайно широкий, основні види та організаційні форми залежать від її функціонального призначення. На основі методу теоретичного пізнання, що дозволив розкрити сутність інноваційного процесу, формування національних інноваційних систем та визначної ролі інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, нами запропоновано більш адекватне і повне визначення економічної категорії

«інноваційна інфраструктура». По-перше, це штучно створене середовище призначене для стимулювання інноваційної діяльності. По-друге, інноваційна інфраструктура – це динамічна саморегулююча система ринків та суб'єктів, що вступають на цих ринках у певні економічні відносини в межах, обумовлених законами та нормативно-правовими актами України і забезпечують створення необхідних умов для розширеного виробництва і збуту інноваційної продукції, технологій, послуг (рис. 1).

Основним діючим суб'єктом інноваційного процесу є підприємство, що безпосередньо створює новий продукт. У своїй діяльності вони орієнтуються на попит, що виникає на ринках збуту інноваційної продукції і пропозиціях, які висуваються на ринку науково-технічних ідей. Між цими основними суб'єктами інноваційної діяльності виникає система ринків допоміжних послуг, які спеціалізуються на забезпеченні інноваційного процесу за двома напрямками:

- науково-виробничий напрям сприяє надходженню інноваційних ідей від вчених, винахідників, генераторів інноваційних пропозицій до підприємства, здатного втілити цю ідею у новий продукт, товар, послуги;
- виробничо-ринковий напрям безпосередньо допомагає підприємству виробляти нову продукцію і постачати її на ринок збуту;
- ринкова сутність інноваційної інфраструктури розкривається у системі специфічних особливостей її складових елементів та їх впливу на інноваційні процеси.

Висновки. Теоретико-методологічні підходи до дослідження процесів функціонування суб'єктів і об'єктів інноваційної інфраструктури повинні враховувати їх специфічні особливості:

- високий рівень невизначеності та ризикованості результатів інноваційної діяльності;
- комерційна зацікавленість всіх суб'єктів інноваційної інфраструктури і, як наслідок, можливість використання ринкових механізмів для активізації їх діяльності;
- широкий діапазон послуг, що пропонуються суб'єктами інфраструктури на всіх етапах інноваційного процесу;
- доступність послуг, що надають суб'єкти інноваційної інфраструктури;
- системний характер функціонування суб'єктів інноваційної інфраструктури, що визначається послідовним наданням послуг на всіх етапах інноваційного процесу починаючи від зародження інноваційної ідеї до отримання готового товару чи продукту;
- динамічність, постійний розвиток, вдосконалення форм і методів діяльності суб'єктів інноваційної інфраструктури;
- креативність інноваційних процесів вимагає появи творчих підходів для пропозиції і реалізації послуг;
- професійність послуг, вузька спеціалізація за окремими фазами, етапами інноваційного процесу;
- необхідність надання особливого правового статусу суб'єктам інноваційної інфраструктури, визнання пріоритетності їх діяльності на законодавчому рівні;
- соціальна відповідальність і корпоративна етика суб'єктів інноваційної інфраструктури.

Однім з головних завдань розвитку національної економіки є формування необхідної для цього ефективно діючої інноваційної інфраструктури. В Україні цей процес перебуває на початковій стадії. Визначення сутності, врахування особливостей, а також впливу соціально-економічних факторів дозволить визначити дієві механізми формування і функціонування інноваційної інфраструктури країни.

Список використаних джерел

1. Аджиев Я.И. Проблемы инфраструктуры инновационной деятельности и пути их решения / Я.И. Аджиев // Совершенствование предпринимательской деятельности и её правового обеспечения. – М., 2005. – Вип. 4. – С. 233-237.
2. Доржиева Д.Д. Инновационная инфраструктура как фактор социально-экономического развития региона : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством (региональная экономика) / Д.Д. Доржиева. – Улан-Уде, 2009. – 20 с.

3. Економічна енциклопедія : в 3-х т. / [ред. кол. : С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К. : Академія, 2000. – Т. 1. – 864 с.
4. Каленская Н.В. Методология формирования инфраструктурного обеспечения инновационного развития промышленных предприятий : автореф. дис. ... докт. экон. наук : 08.00.05. – экономика и управление народным хозяйством (управление инновациями) / Н.В. Каленская. – Казань, 2010. – 40 с.
5. Кокурин Д.И. Инновационная деятельность : [моногр.] / Д.И. Кокурин. – М. : Экзамен, 2001. – 576 с.
6. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: [навч. посіб.] / Н.В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 502 с.
7. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / П. П. Микитюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 295 с.
8. Про інноваційну діяльність : закон України від 04.07.2002 р. № 10-IV (зі змінами та доп.) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – ст. 266.
9. Скрипко Т.О. Інноваційний менеджмент : [підручник] / Т.О. Скрипко. – К. : Знання, 2011. – 423 с.
10. Солоха М.А. Существующие концепции инфраструктурного обеспечения деятельности организации / М.А. Солоха // Омский научный вестник. – № 4. – 2009. – С. 70-73. – (Серия: «Общество. История. Современность»).
11. Трибушная В.Х. Инновационная инфраструктура как необходимость піддержки наукоёмкого предпринимательства : технопарки и стратегическое управление : [моногр.] / В.Х. Трибушная. – Ижевск : Ижевский государственній технический университет, 2011. – 240 с.
12. Федуллова Л.І. Інноваційна економіка: [підручник] / Л.І. Федуллова. – К. : Либідь, 2006. – 480 с.
13. Hirschman A.O. National Power and the Structure of Foreign Trade / A.O. Hirschman, 1945.
14. Nurkse R. Trade and Development / R. Nurkse. – Editors : Rainer Kattel, Jan A. Kregel and Erik S. Reinert, eds. London. – New-York : Anthem, 2009. – 504 p.
15. Rosenstain-Rodan P.N. The Notes of the Theory of the «Big Bush» in Economic Development for Latin America/ P.N. Rosenstain-Rodan. – London. – New York, 1961.

УДК 304

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: СУЧАСНА ФІЛОСОФІЯ, ПРОБЛЕМИ ЗАСВОЄННЯ

**КОЛОТ А. М.,
доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної науки
завідувач кафедри управління персоналом
та економіки праці Київського
національного економічного
університету ім. В. Гетьмана**

В статті досліджено розуміння корпоративної соціальної відповідальності з боку різних інститутів держави і суспільства. Розроблено модель консолідованої соціальної відповідальності соціальних партнерів, яка має сприяти гармонізації усієї системи суспільних відносин, розбудові в Україні моделі реального соціально-економічного прогресу.

Ключові слова: соціальна відповідальність; корпорація; держава; суспільство.